

Logisch, dat de ene God de andere niet is

Spreken over God is als uitleggen hoe die heerlijke wijn smaakt, leggen theologen **Stefan Paas** en **Rik Peels** uit. Aan wiskunde heb je dan niets.

In *Letter & Geest* van 13 september kreeg filosoof Maarten Boudry veel ruimte om iets uit te leggen wat iedereen al weet: het woord 'God' kan bijna alles betekenen. Maar wat volgt daar eigenlijk uit? Boudry lijkt te willen zeggen dat, ongeacht wat atheïsten naar voren brengen, gelovigen het woord 'God' altijd wel weer zo definiëren dat ze nog een tijdje vooruit kunnen.

Voor zijn overtuiging dat Godsgehoof een illusie is, geeft Boudry geen argumenten. In ons boek 'God bewijzen', dat vorig jaar verscheen, laten wij zien dat er geen enkele reden is om God dood te verklaren. Maar hoe zit het met die dood van duizend definities? Ook dat valt erg mee.

Natuurlijk, het is niet zo moeilijk om lukraak allerlei verschillende definities op te sommen uit willekeurig gekozen bronnen. Het zou niet moeilijk zijn om net zo'n lang artikel te schrijven over de talloze manieren waarop filosofen begrippen definiëren als 'rechtvaardigheid', 'vrijheid', 'persoon' of 'bewustzijn'. Maar het is best mogelijk om, in de context van een filosofische of theologische discussie, afspraken te maken over de definities die gehanteerd worden. Zo kunnen we ook prima een zinvol gesprek voeren over God.

Tradities

Rond grote woorden zoals 'God' vormen zich tradities waarin mensen gedeelde opvattingen hebben over de betekenis van die begrippen. Liberalen denken bijvoorbeeld anders over 'gelijkheid' dan sociaal-democraten, maar zij zijn het onderling behoorlijk eens en ook kunnen zij soms prima een redelijk gesprek voeren met andersdenkenden.

Zo is het ook met mensen die in God geloven. Het is niet moeilijk een reeks losse opvattingen aan te halen en daarmee te suggereren dat je met 'God' echt alle kanten op kunt. Maar de historische realiteit is dat in reli-

Hoe nauwkeurig moet je God kunnen definiëren? FOTO HOLLANDSE HOOGTE

gieuze tradities wel degelijk vormen van overeenstemming zijn bereikt. In de christelijke traditie zijn die bijvoorbeeld opgeslagen in credo's, waarvan sommige zelfs oecumenisch ofwel universeel erkend zijn.

Ten slotte: er is iets merkwaardigs in de gedachte dat mensen pas zinvol over God kunnen spreken en in God kunnen geloven als zij het woord 'God' heel nauwkeurig kunnen definiëren, en het daar onderling ook over eens zijn. Religieuze kennis is niet alleen maar 'weten dat', maar ook of zelfs primair een 'vertrouwd zijn met' en 'weten hoe'.

Dat zijn verschillende soorten ken-

nis. Als gelovigen niet goed onder woorden kunnen brengen wie of wat God is, of zichzelf en anderen daarbij tegenspreken, betekent dit niet dat hun geloof in God een illusie is.

Wij allemaal 'weten' enorm veel dingen die we niet goed kunnen uitleggen of definiëren. Probeer maar eens exact te beschrijven hoe die heerlijke wijn smaakte, die je gisteravond dronk. En vraag het daarna eens aan degene die bij je was en met je mee dronk. Alle kans dat zij met een andere beschrijving komt.

Zo werkt het ook met geloof in God; dat is voor een groot deel intuïtie of ervaringskennis, veel meer dan

alleen 'weten dat'. Natuurlijk kunnen de meeste mensen er wel iets over zeggen en natuurlijk is er een oeroud reservoir van taal beschikbaar dat de gesprekken stroomlijnt, maar spreken over God gebeurt nu eenmaal niet in de taal van formele logica of wiskunde.

Het kan lastig zijn dat het woord 'God' verschillende betekenissen heeft. Maar daaruit volgt niet dat het woord betekenisloos is, integendeel. De betekenisrijkdom van dit soort begrippen getuigt van het levendige debat dat tradities kenmerkt. Levensdigheid waar we blij mee mogen zijn in een democratisch land.

Stefan Paas
hoogleraar theologie VU
Rik Peels
postdoctoraal onderzoeker filosofie

commentaar

De mening van de krant, verwoord door leden van de hoofdredactie en senior redacteuren.

Verstandige Schotten kiezen voor eenheid boven eigen identiteit

Cameron is nu gewaarschuwd: de Schotten willen per se bij de EU blijven

Het referendum in Schotland hoort nu al tot de historische momenten van het jaar. Bijna had Europa een nieuw land geteld, en bijna was Groot-Brittannië na eeuwen uiteengevallen. Wat op het spel stond was enorm: als een beroemde natie zijn eigen bestaansrecht niet had kunnen verdedigen tegen de eigen bevolking, zou dat tot ver buiten Schotland schokgolven hebben veroorzaakt. Gelukkig is het anders verlopen. De Schotten hebben beslist, en hun beslissing is duidelijk: uiteindelijk kiest 55 procent voor behoud van de band met het Verenigd Koninkrijk. Die duidelijk-

heid is een zegen, want de twijfel is weggenomen. De stemverhouding geeft weer hoe heftig de discussie is geweest, maar ook dat het in Schotland ontbreekt aan een echt overtuigende meerderheid voor onafhankelijkheid. Een ingrijpende beslissing als deze, vergt meer draagvlak dan slechts 45 procent. Het ja-kamp heeft te weinig Schotten aan zijn zijde gevonden. De Schotse premier Salmond, voorman van de onafhankelijkheidsbeweging, trok gisteren de juiste conclusie. Hij stapte op.

Met hun 'nee' tegen onafhankelijkheid hebben de Schotten het gezond verstand en het wederzijds begrip laten zegevieren. Toe-

vallig zijn dat de waarden die het fundament vormen van het Schots bewustzijn, en die de Schotten ooit meegebracht hebben in het grotere geheel van het Verenigd Koninkrijk. Wat dat betreft is het een symbolische uitslag.

Schotland blijft deel van Groot-Brittannië. Matigheid – ook al zo'n Schotse deugd – leidde voor veel kiezers tot de conclusie dat Schotland misschien wel problemen heeft, maar dat een eigen land niet de oplossing is. Het is goed dat de Britse premier Cameron direct de Schotten beloofd heeft dat zij nog meer zelfbestuur krijgen dan nu. De onvrede in Schotland is zichtbaar ge-

worden. Cameron heeft laten zien hoe serieus hij de Schotten neemt, alleen al door hun afgeloopen weken alle ruimte te geven zelf te beslissen. De strijd is eerlijk en zuiver gevoerd. Ook de Schotten zelf verdienen complimenten voor een zeer inhoudelijk debat, dat nooit onttaarde in moddergooien.

Ook Europa kan opgelucht ademhalen. Een verdere opsplitsing blijft de Europese Unie bespaard. De lappendeken is al bont genoeg. Ondertussen hebben de Schotten aan de regering in Londen getoond hoe pro-Europees ze zijn. Ze willen per se bij de EU blijven. Die waarschuwing mag Cameron onthouden.